

ใช้ ‘สื่อสาธารณะ’ เชื่อมความรู้เคลื่อนการเมืองชายแดนใต้

ฐิตินบ โกมลณีมิ

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ และโครงการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการสื่อสารสาธารณะ

มีคนจำนวนมาก ถามว่า ‘ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้’ คือใคร เป็นเรื่องที่บางครั้งอธิบายได้ยาก การบอกว่าเราทำงานอย่างไรน่าจะง่ายกว่า และนี่คือการทำงานช่วง 2 ปีหลัง

.....

ตลอดปี 2551 นับเป็นปีแห่งความไม่แน่นอนของการเมืองไทย และยิ่งส่งผลให้กับความไม่แน่นอนของสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการบริหารประเทศไทยภายใต้พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งตลอด 5 ปีของปัญหาไฟใต้ที่ผ่านมา พรรคประชาธิปัตย์ในฐานะฝ่ายค้าน ทำหน้าที่ตรวจสอบนโยบายการแก้ปัญหาของหลายรัฐบาลอย่างเข้มข้น เมื่อพลิกกลับมาเป็นผู้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา จึงถูกจับจ้องว่าจะทำให้สถานการณ์รุนแรงที่ผ่านมามีพลิกเปลี่ยนไปอย่างไร¹ ในฐานะที่ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch – DSW) เป็นองค์กรประสานงานเครือข่ายภาคประชาสังคมและวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภารกิจสำคัญ คือ สร้างกระบวนการเรียนรู้ความขัดแย้งและความรุนแรงในชายแดนภาคใต้โดยใช้ข้อมูลและการคิดค้นหาเหตุผลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์จากมิติต่างๆ พร้อมทั้งทำหน้าที่เตือนภัยต่อสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นกลายเป็นพื้นที่สาธารณะในการเรียนรู้ของสังคม พร้อมทั้งให้สื่อมวลชน นักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน ข้าราชการ และประชาชนทั่วไปช่วยกันเฝ้ามองปัญหาและเข้าใจปัญหาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ดังนั้น ปลายปี 2551 Deep South Watch จึงเสนอรายงานวิเคราะห์ “สถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2551 การทหารนำการเมืองที่สับสน” ซึ่งให้เห็นว่า “...มีความโน้มเอียงการใช้กำลังทหารมากกว่าแนวทางการเมือง ก็เพราะแนวโน้มเหตุการณ์ความรุนแรงมีความเปลี่ยนแปลงไปบางอย่าง จนกระทั่งเกิดความเชื่อว่าการใช้กำลังทหารเป็นหลัก เป็นมิติที่สำคัญกว่าในการแก้ปัญหา ขณะที่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการพัฒนาเป็นตัวแปรเสริม”² ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี ระบุอีกว่า

ยุทธศาสตร์งานการทหารกับงานการเมืองอาจจะต้องมีความสำคัญควบคู่กันไป งานการเมืองจะต้องถูกเน้นหนักในภาคปฏิบัติมากกว่านี้ โดยให้ความสำคัญกับรายละเอียดหลายอย่าง เพราะถ้าจะรวมเอาปัญหาความไม่เป็นธรรมกับปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐใช้ความรุนแรง (อย่างไม่เป็นธรรม) เข้าด้วยกัน ประเด็นปัญหาเรื่องความยุติธรรมก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด ปัญหาความยุติธรรมจึงเป็นหาใจกลางที่สำคัญที่สุดในยุทธศาสตร์งานการเมืองชายแดนภาคใต้³

1 “บทเรียนความผิดพลาดของประชาธิปัตย์กับไฟใต้”, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/265>), 4 มกราคม 2552.
2 ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, “สถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2551 การทหารนำการเมืองที่สับสน,” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/263>), 9 พฤศจิกายน 2551.
3 ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, อ่างแล้ว.

ในบทวิเคราะห์ที่ได้วิพากษ์และตรวจสอบนโยบายของรัฐ ด้านหนึ่งก็เปิดพื้นที่และชี้สิ่งที่จำเป็นสำหรับภาคประชาสังคมต้องเร่งกระทำเติมในสิ่งที่รัฐไม่สามารถกระทำได้

ใช้ความรู้ขับเคลื่อนเครือข่าย

เดิมที Deep South Watch ทำรายงานวิเคราะห์สถานการณ์ตามวาระและเหตุการณ์สำคัญ เน้นขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อสารมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ ซึ่งเป็น ‘สื่อกระแสหลัก’ หรือ ‘สื่อแนวตั้ง’ จากส่วนกลางเป็นหลัก ใช้ประเด็นเป็นตัวเปิดพื้นที่ให้เกิดบทสนทนาเกี่ยวกับสังคมวงกว้างและผู้กำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง ทว่าความยืดหยุ่นของสถานการณ์ที่ยาวนาน ย่อมมีผลให้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้กลายเป็น ‘เคียงข่าวการเมือง’ คือล้อมกรอบข่าวนำเสนอประหนึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงปกติประจำวัน จากหลายเหตุปัจจัย ตั้งแต่บริบทความไม่แน่นอนของการเมืองในส่วนกลาง จนนำไปสู่เหตุการณ์ควมคุมฝูงชนด้วยความรุนแรงเมื่อเดือนเมษายน 2552 วิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลถึงประเทศไทย การตรวจสอบและติดตามประเด็นเหล่านี้ตั้งพลังและช่วงชิงพื้นที่สื่อมวลชนไปอย่างมาก กอปรกับความอ่อนล้าต่อการตั้งคำถามถึงทิศทางของความรุนแรง ซึ่งหมายรวมถึงเครือข่ายสื่อส่วนกลางที่เป็นทีมแกน (core team) ของ Deep South Watch ด้วย

การทำงานระยะหลัง จึงต้องออกแบบการสื่อสารสาธารณะใหม่ โดยวิเคราะห์ประเด็น กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และเลือกใช้สื่อแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย คู่กับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมไปในตัว รวมทั้งเปิดกว้างในการสร้างความรู้จากการทำงานของภาคประชาสังคมและเครือข่ายให้หลากหลายมากขึ้น กล่าวอีกแง่หนึ่งก็คือเป็นการวางยุทธศาสตร์ทำงานเชิงรุกใน ‘แนวราบ’ เพื่อประสานกับสื่อแนวตั้งในช่วงจังหวะที่เหมาะสม

ดังนั้น ในช่วงที่ผ่านมา Deep South Watch เน้นการทำงานร่วมกับเครือข่ายจำนวนมาก เริ่มต้นจากการจัดเวทีคลังสมองสาธารณะ เพื่อหาทิศ (ประเด็น) และชี้ทาง (วิธีการ) ในการขับเคลื่อนความรู้และการสื่อสารสาธารณะ หัวข้อ “5 ปีไฟใต้ : สงคราม ความรู้ ความสับสน...แล้วไงต่อ?” ร่วมกับสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2552 ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สามารถระดมสมองจากนักวิชาการ ตัวแทนกลุ่มภาคประชาสังคม บุคลากรในหน่วยงานของรัฐและสื่อมวลชนจากหลากหลายองค์กรสังกัดและพื้นที่ เพื่อร่วมกันสรุปบทเรียนสถานการณ์ความรุนแรงที่เข้าสู่ปีที่ 6 นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา โดยกำหนดให้มีการนำเสนอรายงานหรือบทความเป็นตัวตั้งในการวิพากษ์วิจารณ์และร่วมกันแสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่

- การศึกษาลักษณะความรุนแรงในพื้นที่
- นโยบายของรัฐกับการจัดการและควบคุมความรุนแรง
- ความสัมพันธ์และความรู้สึกของผู้คนในพื้นที่
- สิทธิมนุษยชนและมุมมองจากต่างประเทศ และ
- การซ่อมสร้างหลังความรุนแรง - การลดผลกระทบจากความรุนแรง

โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้มาติดตาม ฝ้ามอง และคาดการณ์สถานการณ์ ตลอดจนร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ผ่านช่องทางในการสื่อสารสาธารณะต่างๆ (เอกสารประกอบการประชุมและคลิปวิดีโอความรู้ความเห็นตลอดงาน ถูกจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลในเว็บไซต์) มีผู้ที่สนใจเข้าร่วมงานกว่า 300 คน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีบทบาทในการทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในองค์กรภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวม

ทั้งตัวแทนจากสถานทูตเพื่อนบ้าน และองค์กรระหว่างประเทศด้วย

ในเชิงโครงสร้าง นอกจาก Deep South Watch สามารถผลักดันให้เกิด ‘สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรม’ (Center for the Study of Conflict and Cultural Diversity in Southern Thailand - CSCD) แห่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีแล้ว คู่ขนานกันนั้น ได้จัดวงสัมมนาวิชาการเพื่อจัดตั้ง ‘เครือข่ายนักวิชาการภาคใต้’ ขึ้น ในวันที่ 17 มกราคม 2552 โดยมีคณาจารย์ นักวิจัยและนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายสถาบันเข้าร่วม อาทิ คณะรัฐศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการสื่อสาร สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาควิชาภูมิภาคศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น เพื่อเชื่อมร้อยความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ต่อยอดเป็นเครือข่ายนักวิชาการในเขตพื้นที่ภาคใต้ รวมทั้งร่วมกันศึกษาหรือสนับสนุนกันและกันในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มากกว่าเครือข่ายนักวิชาการ เรายังมีบทบาทสำคัญ เชื่อมเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชน และร่วมจัดสัมมนา “สิทธิเสรีภาพของประชาชนในสถานการณ์ไม่ปกติ”⁴ กับคณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเครือข่ายรัฐศาสตร์ภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เปิดมุมมองทางวิชาการในการร่วมกันศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งและทำความเข้าใจปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมการเมืองไทย 2) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและนำเสนอมุมมองสำหรับสื่อมวลชน ผู้กำหนดนโยบายและผู้ใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนสาธารณชน และ 3) ทำให้ความรู้และประเด็นที่มีการแลกเปลี่ยนในเวทีเสวนาได้สะท้อนกลับไปสู่พื้นที่และเป็นการกระตุ้นให้ผู้นำและแกนนำทางความคิดในพื้นที่ได้นำไปต่อยอดสู่การปฏิบัติต่อไป และยังร่วมจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนกับผู้ปฏิบัติงานด้านการปกป้องสิทธิมนุษยชน ในอีกหลายวาระ อาทิ การจัดเสวนาโต๊ะกลม “วิพากษ์ยุทธศาสตร์และงานด้านสิทธิมนุษยชนและกฎหมายกับการจัดการปัญหา” เพื่อสรุปบทเรียนการทำงานของเครือข่ายองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การหารือในวงเสวนา “แนวทางการดำเนินการให้การซ่อมทรมาณเป็นฐานความผิดตามกฎหมายในประเทศไทย” เป็นต้น

และ Deep South Watch ยังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนรู้ให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายระดับประเทศ โดยมีส่วนร่วมจัดสัมมนาวิชาการ “การเมืองต้องนำการทหาร: ทิศทางการแก้ไขปัญหาภาคใต้สู่ความยั่งยืน” กับสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า และศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2552 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ วิวาเว่ดิ้งสิต กรุงเทพฯ ในงานนี้ ประสิทธิ์ เมฆสุวรรณ กรรมการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ และมุฮัมมัดอายุบ ปาทาน บรรณาธิการตีพิมพ์เข้าท์ บุกกาซิน นำเสนอ ‘ข้อเสนอฉบับไฟใต้’: “สถานการณ์ความไม่สงบและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งมีความแตกต่างจากข้อเสนอจำนวนมากที่ผ่านมาคือ การไล่เรียงรากเหง้าของปัญหาความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับ ความสำคัญ อันได้แก่ ระดับปัญหาหลัก มองว่าปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นปฏิบัติการของขบวนการที่นำโดยกลุ่ม BRN Co-ordinate ระดับปัญหารอง ได้แก่ สภาพการที่ก่อให้เกิดเงื่อนไขพื้นที่ที่ทำให้คงไว้ซึ่งความรุนแรงและระดับปัญหาเสริม อันหมายถึงสภาพที่ก่อให้เกิดผลการเพิ่มระดับความรุนแรงและความยุ่งยากในการแก้ปัญหาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และท้ายรายงานฉบับนี้เรียกร้องให้ “ลดหรือทำลายเงื่อนไขที่นำไปสู่แนวความคิดแบ่งแยกดินแดน” โดยเสนอรูปธรรมการจัดการไว้ด้วย⁵

ภายในงานสัมมนาวิชาการนี้ มีการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยการใช้การเมืองนำการทหารจากมุมมองของตัวแทนนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” (4 ส) รุ่นที่

4 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2552 ณ โรงแรมซีเอส ปัตตานี

5 ประสิทธิ์ เมฆสุวรรณ และมุฮัมมัดอายุบ ปาทาน, “สถานการณ์ความไม่สงบและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/341>), 12 มิถุนายน 2552. (ได้เสนอต่อ พล.อ.เอกชัย ศรีวิลาศ ผู้อำนวยการหลักสูตรเสริมสร้างสันติสุข รุ่นที่ 1 สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้าด้วย)

1 สถาบันพระปกเกล้า พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งแลกเปลี่ยนมุมมองต่อทิศทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะต่อไปจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม โดยมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ร่วมรับฟังข้อเสนอและปาฐกถา “ทิศทางการแก้ไขปัญหาภาคใต้ในระยะต่อไปของรัฐบาล” ปิดงานด้วย

ทว่าในช่วงกลางปี 2552 เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงที่เด่นชัดคือการระเบิดที่บริเวณอำเภอยิ่งอ และการกราดยิงมัสยิดอัลฟุรกอน บ้านไอร์ปาเย อำเภोजะเอย์ริง จังหวัดนราธิวาส กลางดึกคืนวันที่ 8 มิถุนายน ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต 10 ราย คามัสยิด และหลังจากนั้นก็มีการดักยิงพระ ความรุนแรงที่มีคุณภาพและส่งผลกระทบต่อความรู้สึกสูงเช่นนี้ ยังรวมถึงเหตุการณ์สังหารครูที่ช่วงเปิดเทอมหลายราย การจู่ระเบิดรถฮัมวีลาดตระเวน หรือแม้แต่การก่อเหตุหลายจุดกลางเมืองยะลา ซึ่งเกิดขึ้นในห้วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน แม้จะต่างพื้นที่และรูปแบบ แต่การระเบิดขึ้นของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง หลังพื้นที่ของสื่อมวลชนถูกความเคลื่อนไหวอื่นๆ ช่วงชิงไป Deep South Watch โดยศรีสมภพ จึงวิเคราะห์ว่า

การเร่งกระแสด้วยการรุกรานทางการเมืองเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นของขบวนการติออาวูที่ชายแดนภาคใต้ เพราะที่ผ่านมามีการเรียกร้องได้ว่าแนวทางการเมืองที่จะต่อรองกับรัฐไทยนั้นเริ่มตื้นตัน เนื่องจากรัฐบาลเองก็ไม่ยอมรับการเจรจา ซ้ำยังสามารถหว่านล้อมการประชุมระดับรัฐมนตรีของกลุ่มประเทศมุสลิม (OIC) ให้รับฟังข้อเรียกร้องของทางการไทยได้ ส่วนในพื้นที่ที่มีกองกำลังของรัฐมุสลิมพื้นที่เอาไว้ แม้ว่าจะมีช่องให้ก่อเหตุรุนแรงได้อยู่ก็ตาม นอกจากนี้ รัฐบาลก็พยายามปรับทิศทางการแก้ไขปัญหาโดยการประเมินการใช้กฎหมายพิเศษ ก่อนที่จะผลักดันให้บังคับใช้ พ.ร.บ.ความมั่นคง โดยภาพรวมแล้วฝ่ายรัฐบาลถือว่ายังคงได้เปรียบ...⁶

ต่อมา Deep South Watch ได้ออกรายงานวิเคราะห์ “ชายแดนใต้เดือนสิงหาคม 2552: การต่อสู้ที่ฟาฏอนีในเดือนรอมฎอน” มีข้อค้นพบสำคัญยืนยันว่า เดือนมิถุนายนเป็นเดือนที่มีเหตุรุนแรงที่สุดในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2552 ทั้งนี้ในเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของเดือนรอมฎอนของพี่น้องมุสลิมที่เป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จุดอ่อนที่สำคัญของรัฐคือ ความไม่สามารถจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการการเมืองนำการทหาร ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความชอบธรรมของรัฐและแก้ปัญหาโครงสร้างการเมืองการบริหารเพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งที่ซับซ้อนในพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษทางสังคมวัฒนธรรม ตัวเร่งของความรุนแรงและความเข้มข้นของปัญหา ก็คือกระแสทางสากลที่มีการเชื่อมโยงกันระหว่างการต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความยุติธรรมให้เข้ากับตัวแปรในทางศาสนาอย่างทรงพลัง⁷ ศรีสมภพ ระบุว่า

การเร่งกระแสความรุนแรงในช่วงเดือนรอมฎอนเป็นการยืนยันว่าวาทกรรมความรุนแรงของการต่อสู้ที่ปัตตานี คือ การต่อสู้ที่เป็นจริงของคนกลุ่มหนึ่งเพื่อชาติพันธุ์มลายู มาตุภูมิปัตตานี และศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ เพราะสะท้อนภาพการต่อสู้การก่อการร้ายในต่างประเทศที่มีกระแสสูงในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้ปัตตานีเป็นแนวรบระหว่างประเทศที่ปรากฏในรายงานข่าวของสำนักข่าวระหว่างประเทศ เคียงคู่ไปกับรายงานการเกิดเหตุในอัฟกานิสถานและอิรัก การต่อสู้ในห้วงเวลาดังกล่าวจะทำให้ผู้ต่อสู้และเสียสละได้รับผลบุญอันสูงยิ่งตามความเชื่อของเขา⁸

หลังเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงข้างต้น Deep South Watch ก็ได้ตั้งนัยใจ มีการออกบทความเชิงวิเคราะห์ “ความรุนแรงกดดัน : เฝ้ารอความอดกลั้นมวลชน” และบทสัมภาษณ์ “ปลดปล่อยความต่างศาสนาในทัศนะอิสมาอีล

6 “มิถุนายน : แนวโน้มไฟใต้และวาระของความรุนแรงกระหน่ำซ้ำ,” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/337>), 9 มิถุนายน 2552.

7 ศรีสมภพ จิตรภิมรณศรี, “ชายแดนใต้เดือนสิงหาคม 52 : การต่อสู้ที่ฟาฏอนีในเดือนรอมฎอน,” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/438>), 6 กันยายน 2552.

8 ศรีสมภพ จิตรภิมรณศรี, “ชายแดนใต้เดือนสิงหาคม 52 : การต่อสู้ที่ฟาฏอนีในเดือนรอมฎอน,” อ้างแล้ว.

ลุดพี จะปะเกีย” อธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา นักวิชาการศาสนาที่ได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวางในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยทันที เพราะทั้งนักวิเคราะห์และฝ่ายความมั่นคงหลายคนชี้ว่า เหล่านี้เป็นความพยายามจุดชนวนให้เกิดสงครามศาสนาโดยฝีมือของขบวนการใต้ดิน รวมทั้งได้สำรวจวิกฤตความรู้สึกของคนในพื้นที่นำเสนอเป็นรายงานเชิงวิเคราะห์ “1 เดือนโศกนาฏกรรม ‘ไอร์ปาแย’ ขยายบาดแผล ‘ความขัดแย้ง’” พบว่าความรุนแรงไม่หายไปจากความทรงจำของชาวบ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการเฝ้ามองการทำงานของกระบวนการยุติธรรมอย่างจืดจาง⁹

ทั้งประเด็นและผลของสื่อสาธารณะต่อเนื่องในลักษณะนี้ ดูเหมือนการทำงานของ Deep South Watch ยิ่งถูกผลักเข้าสู่แกนกลางของความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังที่ ศรีสมภพ ระบุว่าเนื้อแท้แล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาทางการเมือง [ระหว่าง “มุสลิมปัตตานี (Patani Muslim)” กับอำนาจรัฐไทย] การแก้ไขปัญหาก็ต้องสนใจการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่เพื่อคลายปมความขัดแย้ง หรืออาจกล่าวในอีกแบบหนึ่งว่าต้องสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมทางอำนาจเพื่อปรับเปลี่ยนสัมพันธภาพและโครงสร้างทางอำนาจในสังคมการเมืองไทยเสียใหม่¹⁰ และวันที่ 11 สิงหาคม 2552 เราได้จัดเวทีคลังสมองวงย่อย (DSW Think Tank) ในหัวข้อ “ทุ่มงบ-ปรับกฎหมาย ไฟใต้ Change หรือ?” ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ โดยระดมเครือข่ายเข้าร่วมถกเถียงเพื่อหามุมมองและประมวลข้อมูลนโยบายรัฐต่อการแก้ไขปัญหา

จนกระทั่งในไตรมาสสุดท้ายของปี 2552 มีมติใหม่แห่งขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมภาคใต้อย่างน่าสนใจ มีการตั้งคำถามอย่างเคร่งเครียดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในหัวข้อ “ประชาสังคมกับ ‘กระบวนการสันติภาพ’: การขยายพื้นที่ภาคประชาชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” มารค ตามไท ให้ความหวังว่าประชาสังคมคือพลังที่สามที่จะเข้าช่วยคลี่คลายความขัดแย้งและรุนแรงของข้อตรงข้ามทั้งสองฝ่าย ในวิกฤตหนทางตีบตันที่แต่ละกลุ่มต่างกำลังประสบ และเห็นว่า “กระบวนการสันติภาพ” เป็นทิศทางที่แตกต่างจากเดิม “...ขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ อันได้แก่การแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรการต่างๆ ที่ไม่แยกขาดจากกัน หากแต่พิจารณาถึงลำดับความสำคัญตามจังหวะเวลาที่เหมาะสม กับอีกประการคือการออกแบบกระบวนการที่นำไปสู่สภาพของสังคมในอนาคต ซึ่งในที่นี้ก็อาจเปรียบเป็นเป้าหมายร่วมที่อยู่บนโจทย์พื้นฐานว่า ‘เราจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร?’”¹¹ รวมทั้งการที่เครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 23 องค์กร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนมลายูมุสลิมในพื้นที่ เข้ามาจับบทบาทเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายการเมืองภาคพลเมืองและองค์กรวิชาการ ซึ่งรวมทั้ง Deep South Watch ด้วย เป็นเจ้าภาพจัดเวทีวิชาการในหัวข้อ “นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความฝันหรือความจริง?” วันที่ 10 ธันวาคม 2552 เพื่อทบทวนบทเรียนในพื้นที่ความขัดแย้งต่างๆ ในบางประเทศ อีกทั้งยังเปิดเวทีสะท้อนเสียงของคนไทยพุทธในฐานะคนส่วนน้อยในพื้นที่ด้วย

เวทีดังกล่าว นับเป็นครั้งแรกที่ภาคประชาชนจับกระแส “นครปัตตานี” มาขับเคลื่อนในเวทีสาธารณะ โดยเฉพาะการตั้งประเด็นเรื่องการออกแบบรูปแบบการปกครองเขตพิเศษโดยคนพื้นที่เอง ทั้งนี้ ‘นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย’ เป็นอุปมาหนึ่งเพื่อพูดถึงรูปแบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ ขาดแคลนคำศัพท์ที่เหมาะสมสำหรับอธิบายการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เนื่องจากคำว่า “เขตปกครองพิเศษ” หรือ “เขตปกครองตนเอง” เป็นทั้งแนวคิดและคำที่ถูกต้องด้านอย่างหนัก และบางครั้งการใช้คำว่า ‘Autonomy’ ดูจะ

9 ณรรธราวุธ เมืองสุข, “1 เดือนโศกนาฏกรรม ‘ไอร์ปาแย’ ขยายบาดแผล ‘ความขัดแย้ง,’” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/382>), 7 กรกฎาคม 2552.

10 “โอกาสของ Autonomy และอนาคตของ ‘เรา,’” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/565>), 7 ธันวาคม 2552.

11 “‘กระบวนการสันติภาพ’ ของ มารค ตามไท,” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/483>), 18 ตุลาคม 2552.

ใช้ได้ง่ายกว่า โดยเครือข่ายฯ เห็นร่วมกันว่า

“การทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรม จะต้องให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจสิทธิ เสรีภาพ และอำนาจหน้าที่ของพลเมือง ตลอดจนความรู้พื้นฐานเรื่องการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจะต้องให้ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการจัดให้มีเวทีสาธารณะและการจัดเสวนาขึ้นอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง”¹²

โดยเฉพาะฉันทนา บรรพศิริโชติ หัวหน้า¹³ ระบุว่า รัฐไม่สามารถอยู่ได้ภายใต้ความไม่มั่นคงของประชาชน และถึงเวลาต้องคลี่คลายมายาคติทางการเมืองการปกครองได้แล้ว เช่น การปกครองรวมศูนย์อำนาจที่เอียงอ้างถึงประชาธิปไตยโดยเกี่ยวข้องกับดินแดน¹⁴ ถึงเวลาพูดเรื่องต้องห้ามที่เคยเชื่อว่ากระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ

“...ต้องคลี่คลายมายาคติต่างๆ เมื่อความมั่นคงของรัฐมีความหมายใหม่ ทำให้ไม่ต้องแก้ที่การเมืองการปกครอง เพราะความรุนแรงเป็นอาการของปัญหา การใช้กำลังพิสูจน์แล้วว่าไม่ใช่คำตอบ ความขัดแย้งกับปัญหาชาติพันธุ์ ศาสนา และประวัติศาสตร์ ปัญหาไปด้วยกันไม่ได้ของกลุ่มชาติพันธุ์กับระบบรัฐที่เป็นอยู่ การเมืองเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ เป็นการกำหนดกติกาของการอยู่ร่วมกัน”¹⁵

เธอนำว่าต้องมองเห็นภาพอนาคตอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการ คือต้องการมีแผนที่นำทาง (Road Map) สำหรับการปกครองปัตตานี ในระยะ 5 หรือ 10 ปี ซึ่งสามารถสร้างความสงบในพื้นที่ได้ อาจกล่าวได้ว่านับจากนี้ไปอีกหลายปี ‘นครปัตตานี’ หรืออุปมาของ ‘Autonomy’ ก็จะเป็นประเด็นเคลื่อนไหวสำคัญในพื้นที่ชายแดนใต้ อย่างต่อเนื่อง อันส่งผลถึงทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลางระยะยาว รวมทั้งกลุ่ม ขบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ไม่สงบนี้ ที่จะต้องพยายามเชื่อมโยงตนเองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

การขับเคลื่อนร่วมกับเครือข่ายในเวทีวิชาการสำคัญๆ ดังตัวอย่างที่กล่าวมาอย่างเป็นลำดับ ได้มีการจัดการความรู้และวางแผนการสื่อสารสาธารณะ โดยนำเสนอในลักษณะรายงานเชิงลึกและบทความเชิงวิเคราะห์ และหลายชิ้นถูกคัดลอกแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย (มีอาสาสมัครที่ติดต่อเข้ามาเพื่อขอมีส่วนร่วมในการแปลด้วย ช่วยให้กระบวนการเผยแพร่สองภาษาในเว็บบอร์ดเผยแพร่บ้าง ถูกสื่อสารเท่าทันสถานการณ์มากขึ้น) ทั้งนี้ เอกสารประกอบการสัมมนาที่สำคัญจำนวนมากถูกจัดเก็บเป็น “ฐานข้อมูลออนไลน์” บน www.deepsouthwatch.org ด้วย

‘สื่อ’ เครื่องมือขับเคลื่อนสังคมชายแดนใต้

กล่าวแต่ต้น ภายหลัง Deep South Watch พยายามทำงานเชิงรุกใน ‘แนวราบ’ และประสานกับสื่อ (สารมวลชน) แนวตั้งในช่วงจังหวะที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเปิดพื้นที่ให้เกิดบทสนทนากับผู้กำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง สื่อแนวราบในที่นี้ นอกจากเวทีคลังสมองสาธารณะ (think tank) และเวทีสาธารณะต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ในช่วง 18 เดือนที่ผ่านมา Deep South Watch ยังใช้เว็บไซต์และหนังสือ Deepsouth Bookazine เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนทางความคิดและเปิดพื้นที่สานเสวนากับกลุ่มต่างๆ ที่มีการออกแบบไว้อย่างเฉพาะ

12 เป้าหมายโครงการสัมมนาทางวิชาการ “นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความฝันหรือความจริง?” เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2552 อ่านรายละเอียดใน ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/sites/default/files/Project.pdf>)

13 นักวิชาการจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

14 สำนักข่าวอามาน, “ภาคประชาชน-นักวิชาการเปิดตัวโซมิเดล ‘เขตปกครองพิเศษภายใต้รัฐธรรมนูญ’ เตรียมเปิดเวที 37 อำเภอชายแดนใต้ฟังเสียงประชาชน”, เผยแพร่ในศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/575>), 11 ธันวาคม 2552.

15 สำนักข่าวอามาน, อ้างแล้ว.

พื้นที่ออนไลน์สร้างประชาธิปไตยการสื่อสาร

1 ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2552 เป็นต้นมา เว็บไซต์ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (www.deepsouthwatch.org) ถูกปรับเปลี่ยนใน 2 ส่วนสำคัญคือ 1. ให้เว็บไซต์แสดงผล 2 ภาษา: ไทยและอังกฤษ และ 2. เพิ่มประโยชน์การใช้งานให้มากขึ้น โดยหวังผลให้เป็น “พื้นที่สาธารณะ” เปิดให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามาใช้เป็นพื้นที่สื่อสารกับสังคมด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ สื่อสารข้อเท็จจริง ตลอดจนร่วมหาหนทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง-ความรุนแรง และปัญหาอื่นใดที่เกี่ยวข้องกันในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเว็บทำหน้าที่ 3 ด้านหลัก คือ:

ด้านแรก เป็นช่องทางสื่อสารหลักของ Deep South Watch สถานีวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ แห่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และเครือข่ายต่างๆ เพื่อเผยแพร่รายงานวิจัย บทวิเคราะห์ รายงานเชิงวิเคราะห์ ตลอดจนข่าวสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนเฝ้าระวังสถานการณ์ไม่ให้ความรุนแรงกำหนดทิศทางของสถานการณ์ที่ควรจะเป็นในอนาคต พร้อมทั้งพยายามเสนอทางเลือก – ทางออกที่น่าพาไปสู่ภาวะสงบสุขถาวร

ด้านที่สอง คาดหวังให้เป็น “ฐานข้อมูลภาคใต้โดยภาคประชาชน” แหล่งรวบรวมฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการค้นคว้าและติดตามสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ชุมชน-ท้องถิ่น เอกสารคำสั่งทางราชการ กรณีศึกษา คดีความต่างๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสถิติในมิติที่หลากหลาย รายงานการศึกษาวิจัย บทความ หนังสือที่มีนัยสำคัญ และได้รับการอนุญาตให้มีการเผยแพร่ซ้ำ เป็นต้น รวมถึงกำหนดภารกิจกรมความเคลื่อนไหวสำคัญ เพื่อให้การเฝ้ามองสถานการณ์ร่วมกันดำเนินอยู่บนพื้นฐานของการใช้อำนาจความรู้และตระหนักถึงข้อเท็จจริงอย่างรอบด้าน

ด้านสุดท้าย เป็นพื้นที่สำหรับการสานเสวนา (dialogue) ของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจต่อสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกประเด็น ทุกมิติ และทุกสถานะ ตลอดจนเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมอง ข้อมูล และข้อเท็จจริงจากพื้นที่ โดยคนทำงานที่คลุกคลีในฐานะ “เจ้าของเรื่องราว ความรู้ และประสบการณ์” ผ่านช่องทางบล็อก (Deep South Blog) โดยที่บุคคลหรือองค์กรเหล่านี้สามารถรังสรรค์ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวนี้ไปพร้อมๆ กับการร่วมรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่นำเสนอ ทั้งนี้ หวังผลให้ “เสียง” ที่ปรากฏใน Deep South Blog เป็นกระบวนการคู่ขนานไปกับ การ “สานเสวนา” ที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นในสถานการณ์จริง โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่าในทุกข้อมูลและความเห็นที่ส่งผ่านในพื้นที่สาธารณะเช่นนี้จะร่วมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้ ช่วง 1 ปีที่ผ่านมา มีผู้สมัครเป็นบล็อกเกอร์จำนวนทั้งสิ้น 737 ราย สามารถแยกกลุ่มบล็อกเกอร์ ได้ดังนี้

ประเภท	ตัวอย่าง
สื่อ	สำนักข่าวอามาน, we voice: รายการเสียงวิหตุจากผู้หญิงชายแดนใต้, ทีวีไทย ทีวีสาธารณะ (TPBS) ได้แก่ รายการติสลาตัน ณ.แดนใต้ และรายการสิทธิวิวาทะ, ไชยรงค์ มณีรุ่งสกุล (มณีพิลิก) นายกสมาคมกษัตริย์สื่อพิมพ์ภาคใต้แห่งประเทศไทย, ราญาอี ธนชยางกูร บรรณาธิการวารสารพับลิคโพสต์ เป็นต้น
ภาคประชาสังคม	พรเพ็ญ คงขจรเกียรติ นักสิทธิมนุษยชน, ศูนย์ทนายความมุสลิม, โครงการเข้าถึงความยุติธรรมและการคุ้มครองทางกฎหมาย (CrCF), คณะทำงานเพื่อยุติธรรมสันติภาพ (Justice for Peace), มูลนิธิเล็ก-ประไพ, กลุ่มพีซีเอ็มเดียชายแดนใต้ เป็นต้น
นักวิชาการ	สมัชชา นิลปัทม์ คณะวิทยาการสื่อสาร มอ.ปัตตานี, ศราวดี อารีย์ ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบัน

ประเภท	ตัวอย่าง
นักศึกษา	เอเชียศึกษา, เมธีส อนุวัตรอุดม สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, จรัญ มะลูลีม คณะรัฐศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์, อสมมา มังกรชัย คณะรัฐศาสตร์ มอ.ปัตตานี, ชลิต ถาวรนุกิจกุล นักวิจัยอิสระ, มัสลัน มะหะมะ รองอธิการบดี ม.อิสลามยะลา, สุรัชชัย ไวยาวรรณจิตร คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.อิสลามยะลา, พ.ต.ท.ชนกร มั่นเมือง อาจารย์ประจำกองบัญชาการการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) เป็นต้น
ภาครัฐ	ฝ่ายกิจการพลเรือน พตท., ภูมิวิชัย อุดมทรัพย์ เจ้าหน้าที่ สมช., เกียรติศักดิ์ สุขศรีราช เจ้าหน้าที่ ศอ.บต. เป็นต้น
อื่นๆ	องค์การระหว่างประเทศ: International Crisis Group

ตารางแสดงจำนวนและประเภทของบล็อกเกอร์ใน www.deepsouthwatch.org

ข้อมูล ณ วันที่ 8 พฤษภาคม 2553 ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

ทางทีมงานได้ติดตั้งระบบ “เครือข่ายสังคมออนไลน์” (social network) เชื่อมต่อกับ www.deepsouthwatch.org เช่น Facebook และ Twitter ทุกพื้นที่ในเว็บ เช่น รายงานพิเศษ ในบล็อก ในปฏิทิน กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคม ฐานข้อมูล ฯ เครื่องมือเหล่านี้ทำให้ Deep South Watch และเครือข่ายไม่ได้พูดฝ่ายเดียว แต่มี ‘คนอื่น’ เห็นด้วยและส่งต่อไปเครือข่ายสังคมอื่นด้วย

และมากกว่าเป้าหมายที่วางไว้ข้างต้น Deep South Watch ยังใช้เว็บไซต์ทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายปัญญาชนมุสลิมและนักข่าวพลเมืองจังหวัดชายแดนใต้ โดยเป็นพื้นที่ ‘ถ่ายทอดสด’ และบันทึกเทปเวทีสัมมนา “นครปัตตานี ภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความฝันหรือความจริง?” เพื่อนำเสียง และข้อเรียกร้องที่ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ ‘คนนอก’ ฟังที่ได้เข้าใจ การนี้นักข่าวพลเมืองยังได้สอบถามความคิดเห็นและความต้องการของ ‘คนใน’ จำนวนมากจัดทำเป็นคลิปวิดีโอ “ร้อยคนร้อยคลิป: การเมืองการปกครองชายแดนใต้ที่ควรจะเป็น” (และภายหลังมีอาสาสมัครถอดความและแปลคลิปทั้งหมด ใส่เป็นคำบรรยายภาษาอังกฤษ เพื่อสื่อสารได้กว้างขวางขึ้น) ดังรูปประกอบ

ภาพประกอบ 1:

การถ่ายทอดสดออนไลน์ เวทีสัมมนา “นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทย: ความฝันหรือความจริง?”

ภาพประกอบ 2: เสียง 'คนใน' “ร้อยคนร้อยคลิป: การเมืองการปกครองชายแดนใต้ที่ควรจะเป็น”

ภาคปฏิบัติการของความคิดริเริ่มนี้ ไม่ได้จำกัดอยู่ที่แค่เว็บ www.deedsouthwatch.org ทรัพยากรที่ถูกลงทุนเพื่อทดสอบการถ่ายทอดสดออนไลน์นี้ ได้ถูกวางแผนเชื่อมต่อเข้ากับเว็บไซต์เครือข่ายสื่อในภาคใต้ ได้แก่ ศูนย์ข่าวอามาน กลุ่มบุหรารายา กลุ่มพีซีมีเดีย และเสียงก็ถูกถ่ายทอดผ่านวิทยุชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ได้ออกอากาศพร้อมกัน ซึ่งนับว่า Deep South Watch เป็นจักรสำคัญในการเชื่อมต่อแนวราบในพื้นที่ชายแดนใต้และได้ผ่านบททดสอบ หากจำเป็นต้องใช้สื่อแนวราบช่องทางต่างๆ ในการเคลื่อนไหวเชิงประเด็นในอนาคต

เมื่อถอดประสบการณ์ออกเป็นการเรียนรู้ เราพบกระบวนการสื่อสารแนวราบ ที่เริ่มต้นจากการกำหนดประเด็นเคลื่อนไหว สู่การจัดเวทีสาธารณะที่ดึงผู้คนจากหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการทำแผนที่เครือข่ายสื่อสามจังหวัดภาคใต้ อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์และวิทยุชุมชน ขณะเดียวกันก็มีสื่อภาคพลเมืองคอยสื่อสารและสะท้อนความคิดเห็นของพลเมืองที่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้นให้กลายเป็นการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นด้านตรงข้ามของแนวคิดสื่อสารมวลชนที่สื่อสารด้านเดียวแก่ผู้รับสาร ภาคปฏิบัติการนี้ สอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ นักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่สนใจวิเคราะห์อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางเลือกที่เน้นการสื่อสารในแนวระนาบ โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านที่มีรูปแบบการกระจายอำนาจ และที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการสื่อสารที่เคยมุ่งเน้นการโน้มน้าวชักชวน มาเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ถือเป็น “ประชาธิปไตยทางการสื่อสาร” ก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสาร (Participatory communication) ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นเป้าหมายหลัก และในเรื่ององค์ประกอบของการสื่อสารนั้น “ตัวสื่อ” ก็เป็น “สื่อผสมผสาน” (mixed media) ที่มีกลยุทธ์ด้านเนื้อหาสาร (message

strategies) เข้ามาประกอบกัน¹⁶

และเมื่อพิจารณาสถิติการเข้าดู www.deepsouthwatch.org (ดังภาพประกอบ 3) ก็พบว่าหลังปรับปรุงเว็บไซต์แล้วเสร็จในเดือนมีนาคม 2552 มีคนเข้าดูเว็บเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ สัมพันธ์กับสถานการณ์ความไม่สงบและการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ กล่าวคือ ในช่วงที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง คือ 1) เดือนมิถุนายน การสังหารขามุสลิมสิบคน ระหว่างการละหมาดในมัสยิด ซึ่งคาดว่าเป็นการกระทำของชาวพุทธได้ทำให้ความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่มีความต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์เข้มข้นขึ้น ซึ่งช่วงเวลานี้ Deep South Watch และเครือข่ายได้ออกรายงานวิเคราะห์เชิงลึก บทสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนา เพื่ออธิบายเหตุการณ์และสร้างสมดุลข่าวสารกับสถานการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และ 2) การที่ภาคประชาชนจับกระแส “นครปัตตานี” มาขับเคลื่อนในเวทีสาธารณะเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2552 และมีการถ่ายทอดสดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์นั่นเอง

ภาพประกอบ 3:

สถิติการเข้าดู www.deepsouthwatch.org ซึ่งสัมพันธ์กับสถานการณ์และการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

และผลจากการถ่ายทอดสดออนไลน์เวที ‘นครปัตตานี’ ให้ ‘คนนอก’ ได้รับรู้ด้วยทำให้เรื่อง ‘เขตปกครองพิเศษ’ ถูกพูดถึงในพื้นที่สื่อกระแสหลักได้มากขึ้น เดือนมกราคม 2553 ทวีไทย ทวีสาธารณะ จึงประสานงานผ่าน Deep South Watch เพื่อนำเสนอ ‘ข้อเสนอต้องห้าม’ อย่างรอบด้านจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผ่านรายการ ‘วาระประเทศไทย’ ต่อเนื่องกัน 5 ตอน และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายปัญญาชนมุสลิม และตัวแทนพรรคการเมืองทุกพรรคในรายการ ‘เปลี่ยนประเทศไทย’ อีก 2 ตอน (และจะนำเสนอในเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2553 อีกจำนวน 3 ตอน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของประเด็น) จนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองของคนในพื้นที่ และยกระดับนำไปสู่จินตนาการการสร้างทางเลือกของประชาชน เพื่อหารูปแบบการอยู่ร่วมกันในอนาคตโดยภายหลังทวีไทย มอบคลิปวิดีโอรายการทั้งหมด เพื่อเผยแพร่ซ้ำที่เว็บ www.deepsouthwatch.org และยินดีให้นำไปใช้เป็นเครื่องมือนำคุยเพื่อเปิดเวทีสาธารณะ ซึ่งภาคประชาสังคมเตรียมเปิดเวที 37 อำเภอชายแดนใต้รับฟังเสียงประชาชนภายในปี 2553 นี้

16 กาญจนา แก้วเทพ, ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2548.

ภาพประกอบ 4:

รายการเปลี่ยนประเทศไทย 'นครปัตตานีภายใต้รัฐธรรมนูญไทยกับพรรคการเมือง'

การทำงานของ Deep South Watch นอกจากใช้ความรู้ขับเคลื่อนเครือข่ายต่างๆ ยังคงทำหน้าที่หลักให้ครบวงจรของการสื่อสารที่ออกแบบไว้ โดยการทำงานเชิงรุกใน 'แนวราบ' ประสานกับสื่อ (สารมวลชน) แนวตั้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเปิดพื้นที่ให้เกิดบทสนทนากับผู้กำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเขตปกครองพิเศษนี้ ทีมงานมีโอกาสได้สัมภาษณ์นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี และ ดร.วันกาเดร์ เจ๊ะมัน อดีตประธานองค์กรเบอร์ซาตู ซึ่งสาระสำคัญเหล่านี้ จะถูกนำเสนอใน Deepsouth Bookazine เล่ม 5 ว่าด้วยข้อถกเถียงเกี่ยวกับเขตปกครองตนเองจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะข้อเสนอทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงไป ซึ่ง Deepsouth Bookazine เล่มนี้ถูกออกแบบเป็น 'เครื่องมือ' ในการสร้างบรรยากาศและชวนภาคประชาสังคมและประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำไปสู่การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เป็นการกำหนดทิศทางของการอยู่ร่วมกันในจังหวัดชายแดนใต้

หนังสือเพื่อเจาะกลุ่มเชิงยุทธการ

“เรียนรู้และเข้าใจชายแดนใต้” คือเป้าหมายและหัวใจของการปรากฏตัว Deepsouth Bookazine โดยมุ่งเผยแพร่เน้นเฉพาะกลุ่ม คือผู้มีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบาย ผู้คุมการปฏิบัติการในพื้นที่ ผู้มีส่วนผลักดันประเด็นจังหวัดชายแดนภาคใต้สู่พื้นที่สาธารณะ คนทำงานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรง และกระจายสู่สถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นหลัก สำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับสถานการณ์ภาคใต้ทั่วไปเป็นกลุ่มเป้าหมายรองลงมา

ในกระบวนการผลิตหนังสือในแต่ละเล่ม มีการระดมสมองและถกประเด็นที่น่าสนใจในแต่ละช่วงเวลา โดยคณะทำงานและกองบรรณาธิการทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและในพื้นที่ เพื่อต่อเติมให้โจทย์หลักของแต่ละเล่มและคอลัมน์สมบูรณ์ ก่อนที่คณะทำงานจะเดินทางลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล ผ่านการสัมภาษณ์ การค้นเอกสาร และการจัดวงเสวนาขนาดเล็ก และกระจายงานภายในคณะทำงานเพื่อเขียนต้นฉบับ โดยจะมีบรรณาธิการสองคนควบคู่กัน โดยคนแรกจะเป็นอยู่ในส่วนกลางและอีกคนจะอยู่ในพื้นที่เพื่อเติมเต็มประเด็นและมุมมองจากทั้งส่วนกลางและในพื้นที่ให้รอบด้าน

ดังนั้น Deepsouth Bookazine 3 เล่มแรก เริ่มจาก 'สัญญาอันตราย สงครามกลางเมือง' โดยเน้นหนักไปที่การประเมินสถานการณ์และแนวโน้มความรุนแรงที่เปลี่ยนจุดเน้นจากแกนความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนมา

เป็นแกนความขัดแย้งในแนวราบหรือระหว่างประชาชนต่างอัตลักษณ์มากขึ้น พร้อมทั้งย้ำเตือนถึงความยากลำบากในการรับมือกับสงครามกลางเมือง ส่วนเล่มสอง ‘สงครามความคิด การต่อสู้ยึดเยื้อ’ ที่วิเคราะห์ความขัดแย้งให้ลึกไปกว่าปรากฏการณ์ที่สำแดงออกมาเป็นรูปการความรุนแรง แต่กลับเน้นไปยังความขัดแย้งทางความคิดอันเป็นรากฐานให้ความรุนแรงปะทุขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขของการตีความศาสนา การยึดมั่นถือมั่นในชาติพันธุ์ของแต่ละฟากฝ่าย ตลอดจนประวัติศาสตร์ที่ไม่ลงรอยกัน และ ‘สงครามความรู้สึก ปม-ลึก-ไฟใต้’ ที่วางจุดเน้นไปยังอุปสรรคสำคัญของกระบวนการสันติภาพที่ความขัดแย้งและความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้คนจนยากที่ทำให้ทางออกเริ่มตบตันเป็นลำดับ

สำหรับ DeepSouth Bookazine เล่มที่ 4 เปิดแนวรุกมากขึ้นเพื่อท้าทายแนวคิดและปฏิบัติการการเมืองนำการทหารของพรรคประชาธิปัตย์ จึงกำหนดแกนหลักคือ “Change ไฟใต้” เรื่องหลักของหนังสือเล่มนี้พูดถึง “การเมือง ‘ทำลาย’ การเมือง ดุลอำนาจสุ่มไฟใต้” เป็นบทวิเคราะห์ขนาดยาวที่พยายามสำรวจพัฒนาการการจัดการปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ของรัฐบาลไทยและความขัดแย้งภายในของชนชั้นนำผู้กุมอำนาจรัฐไทยและบริบทที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการต่อสู้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในแนวทางการเมืองนำการทหารประสบข้อจำกัด นอกจากนี้ยังสะท้อนความเป็นไปได้ของแนวทางจัดการปัญหาโดยสันติวิธีจากการพิจารณาพลวัตภายในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการต่อรองระหว่างกลุ่มต่างๆ

ในส่วนรองลงมา กองบรรณาธิการพยายามพาผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้เข้าใจวิถีคิดของฝ่ายก่อการผ่านบทสัมภาษณ์พิเศษ “‘อิสลาม’ สู้ ‘ชาตินิยม’ ปากคำ ‘หมอดิง’ อดีตกบฏแห่งรัฐไทย” เป็นบทสัมภาษณ์นายสรายุทธ สกุลนาสันติศาสตร์ อดีตผู้นำการชุมนุมเคลื่อนไหวในกรณีมัสยิดกรือเซะ เมื่อปี 2533 ซึ่งถอดประสบการณ์การต่อสู้ทั้งกับรัฐไทยในขณะนั้นซึ่งยังไม่มียุทธศาสตร์เปิดพื้นที่ให้กับชนกลุ่มน้อยเช่นปัจจุบัน กับการต่อรองกับกลุ่มติดอาวุธแบ่งแยกดินแดนที่เขาวิจารณ์ว่ามีรากฐานทางความคิดชาตินิยมมลายูปาตานีที่ขัดแย้งกับหลักคิดของอิสลามอย่างถึงราก และในคอลัมน์สถานการณ์เฉพาะ “ถามถึงความรุนแรงที่ยังรุมเร้า ฟังเสียงผู้กุมนโยบาย ‘อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ’ ฟังเสียงผู้ปฏิบัติงาน ‘ถาวร เสนเนียม’” เป็นรายงานพิเศษที่สัมภาษณ์ผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในรัฐบาลไทยต่อแนวทางและอุปสรรคในการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบ และในส่วนคอลัมน์ที่เปิดพื้นที่ให้แก่ประชาสังคมก็กล่าวถึง “วิเคราะห์พิจารณา ประชาสังคมชายแดนใต้” ที่พยายามสำรวจความคิดเห็นในการทบทวนตัวเองของคนทำงานในกลุ่มภารกิจต่างๆ ทั้งด้านเยียวยา ด้านสันติวิธี และด้านสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือด้านกฎหมาย พร้อมทั้งชี้แนวโน้มและความเป็นไปได้ของการร่วมมือกัน เป็นต้น

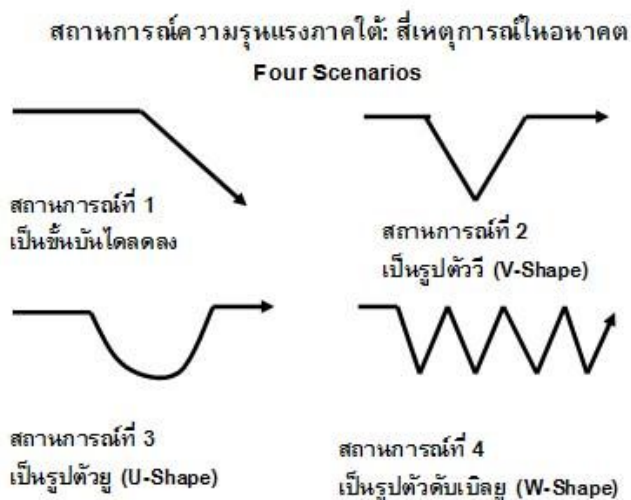
มาถึง DeepSouth Bookazine เล่ม 5 ได้เน้นไปยังข้อเสนอทางการเมืองว่าด้วยการปกครองตนเองจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถกเถียงอย่างเข้มข้นขึ้นตลอดระยะเวลาหลายเดือน โดยในเล่มดังกล่าวจะมีทั้งประมวลข้อเสนอและความเคลื่อนไหวในประเด็นดังกล่าวจากแต่ละฟากฝ่าย รวมถึงการสรรหากรณีศึกษาทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่อื่นๆ ทว่าทั้งประเทศที่มีข้อถกเถียงเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ นอกจากนี้ เนื้อหาในเล่มดังกล่าวยังเปิดพื้นที่ท้าทายทางเลือกของสังคมไทยด้วยการประมวลฉากทัศน์ (Scenario) ในอีก 10 ปีข้างหน้าของจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างพลังและความหวังในการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มประชาสังคมและผู้เล่นทุกฝ่าย ตลอดจนเฝ้าระวังการขึ้นของความรุนแรงที่ปะทุขึ้นมาตลอด 6 ปีที่ผ่านมา โดยเสี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพูดถึงความแตกแยกสังคมไทยหลังการจลาจลทางการเมืองช่วงเดือนพฤษภาคม 2553 และการเมืองส่วนกลางเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลและสัมพันธ์กับการเมืองและโครงสร้างความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้

ฉากทัศน์ความรุนแรงขึ้นนำทิศทางอนาคต

เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่มกราคม 2547 ถึงมกราคม 2553 นับรวมได้หกปีเต็มแล้ว จากฐานข้อมูลของ Deep South Watch ชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลา 73 เดือนที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ความไม่สงบรวม 9,446 ครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 4,100 ราย บาดเจ็บ 6,509 ราย รวมเหยื่อของเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบหกปีที่ผ่านมา ทั้งตายและบาดเจ็บรวมกันเป็นจำนวน 10,609 ราย หากนับว่าผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมีคนที่ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความสูญเสียดังกล่าวด้วย ประมาณว่าจะมีผู้ได้รับผลกระทบจากความสูญเสียโดยตรงอีกประมาณ 53,045 คน¹⁷

ล่าสุดในบท “สรุปหกปีไฟใต้: พลวัตการก่อความไม่สงบกับการสร้างจินตกรรมของการก่อความรุนแรง” ของศรีสมภพ นอกจากได้ประมวลภาพความรุนแรงห้วงเวลาที่ผ่านมา วิเคราะห์พลวัตของจำนวนเหตุการณ์ เป้าโจมตี ยุทธวิธี ฯลฯ ทั้งในแง่เวลาและพื้นที่เฉพาะ พร้อมทั้งประเมินภาพรวมของสถานการณ์ที่ผ่านมา ยังคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตออก (Scenario) เป็น 4 ฉากสถานการณ์ รวมถึงตั้งข้อสังเกตการต่อสู้ระหว่างวาทกรรมอันมีความรุนแรงที่ชายแดนใต้เป็นพื้นหลัง

ภาพประกอบ 5:

โดย 4 ตัวแบบ หรือฉากทัศน์สถานการณ์ความรุนแรงในอนาคต มีดังนี้

1. สถานการณ์อาจจะลดลงไปเรื่อยๆ เป็นขั้นบันไดขาลง ในตัวแบบนี้สถานการณ์ความไม่สงบอาจจะลดลงไปเรื่อยๆ ในระยะเวลาประมาณ 5-10 ปี แต่ความเป็นไปได้ในตัวแบบนี้ในขณะนี้อาจจะต่ำ เพราะสองปัจจัยคือ สถานการณ์ในปี 2552 สะท้อนว่าแนวโน้มสถานการณ์กลับมาเพิ่มระดับสูงขึ้น และสถานการณ์ในช่วงต้นปี 2553 ตั้งแต่เดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ ก็ยังไม่มีแนวโน้มว่าลดลงอย่างที่เราคิด นอกจากนี้ยังมีตัวแปรเรื่องสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในกรุงเทพฯ และพื้นที่อื่นๆ ทำให้รัฐบาลสับสนในการหาแนวทางการแก้ปัญหาภาคใต้และต้องถูกดึงความสนใจไปแก้ปัญหาภาคอื่นๆ ที่กำลังเพิ่มความหนักหน่วงอยู่ขณะนี้มีความเป็นไปได้มากที่กรณีความรุนแรงภาคใต้ถูกโยกไปเข้ากับความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองในส่วนกลางด้วย

2. ตัวแบบการลดลงในปี 2550-2551 และสูงขึ้นทันทีในปี 2553 ในลักษณะรูปตัววี (V-Shape Trend) แม้ว่า

17 ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี, “สรุปหกปีไฟใต้: พลวัตการก่อความไม่สงบกับการสร้างจินตกรรมของการก่อความรุนแรง,” ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (<http://www.deepsouthwatch.org/node/728>), 8 มีนาคม 2553.

ความรุนแรงมีแนวโน้มลดลงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2552 แต่ความเป็นไปได้ที่ความรุนแรงและสถานการณ์ความไม่สงบจะสูงขึ้นทันทีในแบบตัววีก็อาจจะเกิดขึ้นได้ยาก ปัจจัยที่สำคัญคือการลดความรุนแรงในภาคใต้ด้วยกำลังทหาร ตำรวจ อาสาสมัครและกองกำลังพลเรือนโดยฝ่ายรัฐในพื้นที่ และการทุ่มงบประมาณการพัฒนาที่มากกว่าแสนล้านบาท บวกกับอีกหกหมื่นล้านบาทที่จะลงไปในพื้นที่ ทำให้การก่อเหตุความไม่สงบยากที่จะพุ่งสูงขึ้นอย่างฉับพลันเหมือนที่เคยเกิด ในปี 2547 เว้นแต่จะเกิดความผิดพลาดในทางยุทธศาสตร์ยุทธวิธีอย่างมาก มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการจุดชนวนความขัดแย้งอย่างรุนแรงจากฝ่ายรัฐ เช่นการเกิดเหตุการณ์อย่างกรณีไอบาแยร์ จนทำให้สถานการณ์บานปลายลุกลามไปจนคุมไม่ได้ จนกระทั่งกลายเป็นกรณีเหตุความไม่สงบภายในประเทศที่จำเป็นต้องมีการแทรกแซงจากระหว่างประเทศ

3. สถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบอาจจะลดลงตามที่เกิดขึ้นในปี 2551 และค่อยๆ สูงขึ้นตามลำดับเหมือนตัวเบรูรูปตัวยู (U-Shape Trend) ตามตัวแบบนี้แนวโน้มเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในปี 2552 อาจจะค่อยๆ สูงขึ้นตามลำดับเหมือนรูปตัวยู ลักษณะเหตุการณ์ดังกล่าวมีความเป็นไปได้สูง หากรัฐใช้แต่วิธีกดดันทางการทหารอย่างเดียว แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาพื้นฐานในประเด็นใหญ่ๆ เช่น ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์มลายูมุสลิม ประเด็นเรื่องความยุติธรรมในทุกด้าน ประเด็นเรื่องความยากจนและต่อพัฒนาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเด็นในด้านการเมืองและปกครอง ปัญหาดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่ความขัดแย้งและความรุนแรงจะดำรงอยู่ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและขบวนการใต้ดินซึ่งเป็นตัวแทน (agency) จะยังคงอาศัยสิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสงครามในการขยายกำลังและก่อสถานการณ์ รุนแรง โดยอาจจะมีการปรับเปลี่ยนทางยุทธวิธีในการดำเนินการให้สามารถเพิ่มระดับของความรุนแรงได้ในระยะยาว

4. สถานการณ์อาจจะยังคงลดลงและเพิ่มขึ้นสลับกันไปเป็นรูปฟันปลา โดยจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความรุนแรงและการก่อเหตุความไม่สงบอยู่ต่อไปอีกยาว อาจจะสูงขึ้นและลดลงอีกสลับกันไป มีลักษณะความรุนแรงแบบคงที่ (constant violence) หรืออาจจะเป็นรูปตัวดับเบิลยู (W-Shape) แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นตามตัวแบบนี้ก็มากเช่นเดียวกับกับตัวแบบที่ 3 เพราะการแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังทหาร การควบคุมพื้นที่ด้วยมาตรการทางกฎหมายพิเศษ เช่น กฎอัยการศึกและพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถลดระดับความรุนแรงได้ส่วนหนึ่ง แต่ยังคงมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในบางครั้งและความรู้สึกไม่พอใจของประชาชนในท้องถิ่น ประกอบกับการแก้ปัญหาในการพัฒนาที่มีการระดมงบประมาณลงไปในพื้นที่ อาจจะทำให้สามารถดึงประชาชนบางส่วนให้มีความพึงพอใจและทำให้สถานการณ์ไม่รุนแรงขยายตัวออกไป แต่การไม่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างและปัญหาพื้นฐาน รวมทั้งความผิดพลาดในบางครั้งของเจ้าหน้าที่ก็ยังเป็นปัจจัยเสี่ยง และกลายเป็นเงื่อนไขในการเกิดความรุนแรงในลักษณะตัวคงที่ ทำให้ฝ่ายก่อความไม่สงบสร้างเงื่อนไขการต่อสู้ทำให้สถานการณ์ความไม่สงบให้ปะทุขึ้นอีกเป็นระยะๆ

เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของรัฐอาจจะเลือกตัวแบบที่ 4 นี้ โดยใช้กำลังมากเข้ากด ไม่เจรจา ไม่ปฏิรูปการเมือง การปกครองและสังคม ในขณะที่ใช้เงินโครงการการพัฒนาซื้อใจประชาชนบางส่วน และดึงเวลาออกไปจนฝ่ายที่ก่อเหตุอ่อนตัวไปเอง แต่วิธีนี้เต็มไปด้วยความเสี่ยง มีปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวก็คือ จะเกิดความเสี่ยงที่สถานการณ์จะกลายรูปเป็นแบบตัวแบบที่ 2 ถ้าพลาดพลั้งสถานการณ์ก็จะขยายตัวไปและกลายเป็นกรณีระหว่างประเทศ ความเสี่ยงในอีกด้านหนึ่งก็คือการยึดเวลาด้วยทุ่มกำลังคนและเงิน จะมีต้นทุนด้านความมั่นคงสูงมากขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นต้นทุนจม (sunk costs) จึงมีโอกาสมากที่ทหารจะถูกกดดันทางการเมืองเรื่องการใช้งบประมาณและความยืดหยุ่นของปัญหา และการถูกกล่าวหาว่าเป็นการหาผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมของความไม่มั่นคง ซึ่งทำให้ทหารกลายเป็นเป้าของการตรวจสอบทางสังคมอย่างหนักหน่วงในอนาคต ทั้งนี้ ภายใน DeepSouth Bookazine เล่ม 5 ได้ฉายให้เห็น ‘ฉากทัศน์ความรุนแรง’ ที่กล่าวมาให้เป็นบริบทล้อมข้อเสนอทางการเมือง “เขตปกครองพิเศษ”

โดยมุ่งหวังให้กลุ่มผู้อ่าน หรือผู้รับสาร 'เปิดรับ' ข้อเสนอทางการเมืองนี้เป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกต่างๆ ในการปฏิรูปการเมืองการปกครองในพื้นที่ชายแดนใต้

กล่าวกันว่า สังคมไทยจะไม่เหมือนเดิม หลังการจลาจลทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2553 ปัญหาความขัดแย้งของไทยลุกลามไปไกลกว่าการก่อความไม่สงบในเมืองหลวงและเมืองใหญ่อื่นๆ ตามต่างจังหวัด เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความแตกแยกที่ร้ายลึกระหว่างชนชั้นนำที่อยู่ในเมืองและคนยากจนที่อาศัยอยู่ตามชนบท นั้นย่อมรวมถึงสังคมชายแดนใต้ด้วย และการทำงานใช้ความรู้ขับเคลื่อนสังคมที่ยากอยู่แล้ว จะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คำถามสำคัญและท้าทาย Deep South Watch ขณะนี้คือ ประสบการณ์และบทเรียนต่างๆ จากความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ 6 ปีที่ผ่านมาจะช่วยเป็นกระจกและตะเกียงแก่สังคมไทยโดยรวมได้หรือไม่ และคำตอบก็จะเป็นทิศทางการทำงานในอนาคตของ Deep South Watch ที่ต้องการการสนับสนุนจากทุกฝ่ายด้วย.